

EUROPA-KOMMISSIONEN

Bruxelles, den 8.6.2011
KOM(2011) 326 endelig

2011/0154 (COD)

Forslag til

EUROPA-PARLAMENTETS OG RÅDETS DIREKTIV

**om ret til adgang til advokatbistand i straffesager og ret til kommunikation ved
anholdelse**

{SEK(2011) 686 endelig}

{SEK(2011) 687 endelig}

BEGRUNDELSE

1. INDLEDNING

1. Dette forslag til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv har til formål at fastsætte fælles minimumsstandarder for de rettigheder, som mistænkte og tiltalte i straffesager overalt i Den Europæiske Union har til at få adgang til advokatbistand og til ved anholdelsen at kommunikere med en tredjemand, f.eks. et familiemedlem, en arbejdsgiver eller en konsulær myndighed. Forslaget er det næste skridt i den række af foranstaltninger, der er indeholdt i Rådets resolution af 30. november 2009 om en køreplan med henblik på at styrke mistænkte eller tiltaltes proceduremæssige rettigheder i straffesager, som er bilagt Stockholmprogrammet og godkendt af Det Europæiske Råd den 10.-11. december 2010. I køreplanen opfordres Kommissionen til at fremlægge forslag "et ad gangen". Forslaget bør derfor ses som led i en omfattende lovgivningspakke, der skal fremlægges inden for de kommende år og indføre et sæt minimumsregler for processuelle rettigheder under straffesager i Den Europæiske Union. Spørgsmålet om retshjælp, som i køreplanen blev knyttet sammen med spørgsmålet om adgang til advokatbistand, bør behandles i et forslag for sig, da det er et meget specifikt og kompliceret emne.
2. Det første skridt var direktiv 2010/64/EU af 20. oktober 2010 om retten til tolke- og oversætterbistand i straffesager¹.
3. Det næste skridt bliver et direktiv, som for tiden er under drøftelse på grundlag af et forslag fra Kommissionen², om ret til information under straffesager, der vil fastsætte minimumsregler om retten til at få information om sine rettigheder og om tiltalen samt retten til at få adgang til sagsakterne.
4. Dette forslag har i lighed med de to foregående foranstaltninger til formål at forbedre mistænkte og tiltaltes rettigheder. Hvis der er fælles minimumsregler om disse rettigheder, burde det øge den gensidige tillid mellem de retslige myndigheder og dermed fremme anvendelsen af princippet om gensidig anerkendelse. En vis grad af overensstemmelse mellem medlemsstaternes lovgivning er af central betydning for en forbedring af det retlige samarbejde i EU.
5. Retsgrundlaget for dette forslag er artikel 82, stk. 2, i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde (TEUF). I denne artikel fastsættes det, at "*[i] den udstrækning det er nødvendigt for at lette den gensidige anerkendelse af domme og retsafgørelser samt det politimæssige og retlige samarbejde i straffesager med en grænseoverskridende dimension, kan Europa-Parlamentet og Rådet fastsætte minimumsregler ved direktiver efter den almindelige lovgivningsprocedure. Disse minimumsregler tager hensyn til forskellene mellem medlemsstaternes retstraditioner og retssystemer.*

¹ EUT L 280 af 26.10.2010, s. 1.

² KOM(2010) 392 af 20.7.2010.

Reglerne vedrører:

a) gensidig anerkendelse af bevismidler mellem medlemsstaterne

b) enkeltpersoners rettigheder inden for strafferetsplejen

c) kriminalitetsofres rettigheder

d)[...]."

6. I artikel 47 i Den Europæiske Unions Charter om grundlæggende rettigheder (herefter "chartret") er der fastsat en ret til adgang til en upartisk domstol. Artikel 48 sikrer forsvarets rettigheder og har samme betydning og anvendelsesområde som de rettigheder, der er sikret ved artikel 6, stk. 3, i den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder (herefter "EMRK")³. I henhold til artikel 6, stk. 3, litra b), skal enhver, der er anklaget for en lovovertrædelse, have ret til "at få tilstrækkelig tid og lejlighed til at forberede sit forsvar", mens der ved artikel 6, stk. 3, litra c), anerkendes en ret til "at forsvare sig personligt eller ved bistand af en forsvarer, som [man] selv har valgt". Artikel 14, stk. 3, i Den Internationale Konvention om Borgerlige og Politiske Rettigheder (herefter "den internationale menneskerettighedskonvention")⁴ indeholder ganske tilsvarende bestemmelser. Både retten til at få adgang til advokatbistand og retten til kommunikation ved anholdelsen giver formelle garantier til sikring mod mishandling og beskytter derved mod en eventuel krænkelse af artikel 3 i EMRK (forbud mod umenneskelig eller nedværdigende behandling). Retten til kommunikation ved anholdelsen fremmer retten til respekt for privatliv og familieliv i artikel 8 i EMRK. Wienerkonventionen af 1963 om konsulære forbindelser⁵ bestemmer, at udenlandske statsborgere ved anholdelse eller frihedsberøvelse har ret til at anmode om, at deres konsulat får meddelelse herom, og til at få besøg af konsulatets embedsmænd.
7. Kommissionen har foretaget en konsekvensanalyse til at understøtte dette forslag. Rapporten om konsekvensanalysen findes på: <http://ec.europa.eu/governance/...>

2. BAGGRUND

8. I artikel 6, stk. 3, i traktaten om Den Europæiske Union (herefter "TEU") fastsættes det, at de grundlæggende rettigheder, som de er garanteret ved menneskerettighedskonventionen, og som de følger af medlemsstaternes fælles forfatningsmæssige traditioner, udgør generelle principper i EU-retten. I henhold til artikel 6, stk. 1, i TEU anerkender Den Europæiske Union de rettigheder, friheder og principper, der findes i Unionens charter om grundlæggende rettigheder af 7. december 2000 som tilpasset den 12. december 2007⁶ i Strasbourg, der har samme juridiske værdi som

³ EUT C 303 af 14.12.2007, s. 30. Forklaringer til Chartret om grundlæggende rettigheder.

⁴ United Nations Treaty Series, bd. 999, s. 171. Den internationale konvention om borgerlige og politiske rettigheder er en konvention, som der ved en resolution fra De Forenede Nationers generalforsamling den 16. december 1966 blev givet adgang til undertegnelse af, og som er blevet ratificeret af alle EU-medlemsstaterne og dermed er bindende for dem i henhold til folkeretten.

⁵ United Nations Treaty Series, bd. 596, s. 261.

⁶ EUT C 303 af 14.12.2007, s. 1.

TEUF og TEU. Chartret gælder for EU-institutionerne og medlemsstaterne, når de gennemfører EU-retten, som for eksempel inden for retligt samarbejde i straffesager inden for Den Europæiske Union.

9. I 2004 fremsatte Kommissionen et samlet forslag⁷ til lovgivning, der dækkede de vigtigste rettigheder for tiltalte i straffesager. Dette forslag blev ikke vedtaget af Rådet.
10. Den 30. november 2009 vedtog Rådet (retlige og indre anliggender) en køreplan med henblik på at styrke den mistænkte eller tiltaltes proceduremæssige rettigheder i straffesager⁸, hvorefter der skulle vedtages foranstaltninger vedrørende de mest grundlæggende processuelle rettigheder, som skulle behandles én ad gangen, og Kommissionen blev opfordret til at fremlægge de nødvendige forslag hertil. Rådet erkendte, at der endnu ikke var blevet gjort nok på EU-plan til at sikre individets grundlæggende rettigheder under straffesager. Den fulde fordel ved EU-lovgivning på området vil først kunne mærkes, når alle foranstaltningerne er blevet gennemført i lovgivningen. Den tredje og den fjerde foranstaltning i køreplanen vedrører retten til at få adgang til advokatbistand og retten til kommunikation med tredjemand, f.eks. et familiemedlem, en arbejdsgiver eller en konsulær myndighed.
11. I Stockholmprogrammet, der blev vedtaget af Det Europæiske Råd den 10.-11. december 2009⁹, bekræftes betydningen af individets rettigheder i straffesager som en grundlæggende værdi i EU og et væsentligt element i den gensidige tillid mellem medlemsstaterne og i borgernes tillid til EU. Det vil også fjerne hindringer for den frie bevægelighed, hvis individets grundlæggende rettigheder beskyttes. I Stockholmprogrammet omtales køreplanen som en integreret del af det flerårige program, og Kommissionen opfordres til at fremsætte forslag til hurtig gennemførelse heraf.

3. RETTEN TIL AT FÅ ADGANG TIL ADVOKATBISTAND, JF. CHARTRET OG EMRK

12. I chartrets artikel 6 – ret til frihed og sikkerhed – fastsættes, det, at:

"Enhver har ret til frihed og personlig sikkerhed."

I chartrets artikel 47 – adgang til effektive retsmidler og til en upartisk domstol – bestemmes der følgende:

"(...)Enhver har ret til en retfærdig og offentlig rettergang inden en rimelig frist for en uafhængig og upartisk domstol, der forudgående er oprettet ved lov. Enhver skal have mulighed for at blive rådgivet, forsvaret og repræsenteret. (...)"

I chartrets artikel 48 – uskyldsformodning og ret til et forsvar – fastsættes, det, at:

"2. Respekt for retten til et forsvar er sikret enhver, der er anklaget for en lovovertrædelse."

⁷ KOM(2004) 328 af 28.4.2004.

⁸ EUT C 295 af 4.12.2009, s. 1.

⁹ EUT C 115 af 4.5.2010.

Inden for sit anvendelsesområde sikrer og afspejler chartret de tilsvarende rettigheder i EMRK.

Artikel 6 – retten til en retfærdig rettergang - fastsætter følgende:

"3. Enhver, der er anklaget for en lovovertrædelse, skal mindst have ret til følgende:

b) at få tilstrækkelig tid og lejlighed til at forberede sit forsvar

c) at forsvare sig personligt eller ved bistand af en forsvarer, som han selv har valgt[...]".

13. I en række nyere domme fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol er anvendelsesområdet for disse bestemmelser blevet klarlagt. Domstolen har ved flere lejligheder fastslået, at artikel 6 finder anvendelse på perioden inden domsafsigelsen i straffesager¹⁰, og at en mistænkt skal have tilbudt advokatbistand i de indledende faser af politiets afhøring¹¹ og så snart, han berøves sin frihed, uanset om der foretages afhøring¹². Domstolen fastslog også, at disse garantier skal anvendes på vidner, hvis de i realiteten mistænkes for at have begået en forbrydelse, idet den formelle betegnelse for personens stilling er uden betydning¹³. I *Panovits-sagen*¹⁴ fandt Menneskerettighedsdomstolen, at artikel 6 var blevet tilsidesat ved, at de forklaringer, den mistænkte havde afgivet, mens hans advokat ikke var til stede, blev brugt til at få ham dømt, til trods for, at de ikke var det eneste bevismateriale, der forelå. Domstolen fandt, at afhøring af den pågældende, uden at denne fik juridisk bistand, udgjorde et indgreb i forsvarers rettigheder, idet der ikke forelå tvingende grunde, der samlet set ikke var til hinder for en retfærdig rettergang¹⁵. Antallet af klager angående retten til at få adgang til advokatbistand er steget støt i de seneste år. Hvis medlemstaterne ikke foretager en korrekt implementering af Menneskerettighedsdomstolens retspraksis, er det sandsynligt, at de vil blive påført betydelige omkostninger ved, at Domstolen ikender klageres erstatning¹⁶.
14. I overensstemmelse med køreplanen for proceduremæssige rettigheder fastsætter dette direktiv mindstekrav på EU-plan til mistænkte og tiltalte ret til at få adgang til advokatbistand. Det fremmer således anvendelsen af chartret om grundlæggende rettigheder, særligt artikel 6, 47 og 48, og bygger derved på artikel 6 i EMRK, således som denne bestemmelse er blevet fortolket af Menneskerettighedsdomstolen.

4. RETTEN TIL KOMMUNIKATION VED ANHOLDELSE

15. En mistænkt eller tiltalt, der frihedsberøves, bør have ret til ved anholdelsen at kommunikere med mindst en person efter den pågældendes valg, såsom et familiemedlem eller en arbejdsgiver. Medlemsstaterne bør også sikre, at repræsentanten for et barn, der er under mistanke eller tiltalt for at have begået en

¹⁰ Dom af 27. november 2008, sag 36391/02, *Salduz mod Tyrkiet*, præmis 50.

¹¹ Samme sted, præmis 52.

¹² Dom af 13. januar 2010, sag 7377/03, *Dayanan mod Tyrkiet*, præmis 32.

¹³ Dom af 14. oktober 2010, sag 1466/07, *Brusco mod Frankrig*, præmis 47.

¹⁴ Dom af 11. december 2008, sag 4268/04, *Panovits mod Cypern*, præmis 73-76.

¹⁵ Samme sted, præmis 66.

¹⁶ Se konsekvensanalysen, der ledsager dette forslag, afsnit 7 på s. 12.

forbrydelse, snarest muligt informeres om, at barnet er blevet varetægtsfængslet, og om grundene hertil, medmindre hensynet til barnets tarv taler herimod. Denne ret bør kun fraviges under meget begrænsede omstændigheder.

16. Hvis den frihedsberøvede person ikke er statsborger i landet, bør personens hjemlands konsulære myndigheder underrettes. Udenlandske mistænkte og anklagede er en udsat gruppe, som er let at identificere, og som af og til har brug for supplerende beskyttelse som den, der tilbydes i Wienerkonventionen af 1963 om konsulære forbindelser, der fastsætter, at en udenlandsk statsborger ved arrestation eller frihedsberøvelse har ret til at anmode om, at vedkommendes konsulat underrettes om frihedsberøvelsen, og til at modtage besøg af konsulære embedsmænd.

5 DE ENKELTE BESTEMMELSER

Artikel 1 – Formål

17. Direktivet har til formål at fastsætte regler om retten for mistænkte, tiltalte og personer, for hvem der er udstedt en europæisk arrestordre, til at få adgang til advokatbistand i straffesager imod dem og regler om retten for mistænkte og tiltalte, der frihedsberøves, til ved anholdelsen at kommunikere med en tredjemand.

Artikel 2 - Anvendelsesområde

18. Direktivet finder anvendelse fra det tidspunkt, hvor en person af de kompetente myndigheder i en medlemsstat ved en officiel meddelelse eller på anden måde bliver gjort opmærksom på, at han er mistænkt eller tiltalt for at have begået en lovovertrædelse, og indtil sagens afslutning (inklusive en eventuel appel).
19. Sager om fuldbyrdelse af en europæisk arrestordre¹⁷ er udtrykkeligt omfattet. Direktivet bestemmer, at de processuelle garantier i chartrets artikel 47 og 48 og artikel 5 og 6 i EMRK også finder anvendelse i sager om overgivelse på grundlag af en europæisk arrestordre.

Artikel 3 - Retten til at få adgang til advokatbistand under straffesager

20. Denne artikel fastsætter det almindelige princip, at alle mistænkte og tiltalte under straffesager bør have adgang til advokatbistand hurtigst muligt, i tide og på en måde, så de kan benytte forsvarets rettigheder. Der skal gives adgang til advokatbistand senest ved frihedsberøvelsen, så snart det er muligt under hensyn til omstændighederne i den konkrete sag. Uanset om der er sket frihedsberøvelse, bør der gives adgang til advokatbistand ved afhøringer. Der bør også gives adgang til advokatbistand, når der træffes en processuel foranstaltning eller en foranstaltning til indsamling af beviser, der kræver eller giver mulighed for, at den mistænkte eller tiltalte er til stede, undtagen hvis de beviser, der skal indsamles, kunne blive forvansket, fjernet eller ødelagt, mens der ventes på, at advokaten når frem. Dette afspejler Menneskerettighedsdomstolens retspraksis, hvorefter en mistænkt skal have

¹⁷ Rådets rammeafgørelse 2002/584/RIA af 13. juni 2002 om den europæiske arrestordre og om procedurene for overgivelse mellem medlemsstaterne, EFT L 190 af 18.7.2002, s. 1.

tilbudt advokatbistand "allerede i de indledende faser af politiets afhøring", og så snart han frihedsberøves, uanset om der foretages afhøring.

Artikel 4 - Indholdet af retten til at få adgang til advokatbistand

21. Denne artikel fastlægger, hvad en advokat, der repræsenterer en tiltalt eller en mistænkt, skal have ret til at foretage sig for at sikre, at forsvarets rettigheder udøves effektivt, herunder at mødes med den mistænkte eller tiltalte i tilstrækkelig lang tid og tilstrækkeligt hyppigt til at sikre, at forsvarets rettigheder udøves effektivt, være til stede under eventuelle afhøringer eller retsmøder, være til stede under alle foranstaltninger til efterforskning eller indsamling af beviser, når gældende national ret kræver eller udtrykkeligt tillader, at den mistænkte eller tiltalte er til stede, dog ikke i det ovennævnte undtagelsestilfælde, hvor opsættelse kan have konsekvenser for beviserne, og få adgang til det sted, frihedsberøvelsen sker, for at kontrollere forholdene under frihedsberøvelsen. Bestemmelserne i denne artikel afspejler en række domme fra Menneskerettighedsdomstolen, hvori det er fastslået, at udøvelsen af forsvarets rettigheder skal være effektiv, og de aktiviteter¹⁸, som en advokat, der repræsenterer en mistænkt eller tiltalt, skal have lov til at udføre, nærmere er bestemt.

Artikel 5 - Retten til kommunikation ved anholdelse

22. Denne artikel indeholder en ret for personer, der frihedsberøves under en straffesag, til snarest muligt efter anholdelsen at kommunikere med en person efter deres eget valg – som sandsynligvis vil være et familiemedlem eller en arbejdsgiver – for at give den pågældende besked om frihedsberøvelsen. Repræsentanter for børn, der frihedsberøves bør underrettes hurtigst muligt om frihedsberøvelsen og grundene hertil, medmindre hensynet til barnets tarv taler imod det. Hvis det ikke er muligt at kommunikere med den person, den frihedsberøvede har bedt om at kommunikere med, eller at underrette den pågældende trods bestræbelser herpå (f.eks. hvis den pågældende ikke besvarer telefonopkald), skal den frihedsberøvede have besked om, at den pågældende ikke er blevet underrettet. Det overlades til national ret at bestemme, hvad konsekvenserne heraf skal være. Denne ret kan kun fraviges under de begrænsede omstændigheder, der er fastsat i artikel 8. Artiklens bestemmelser afspejler Europa-Kommissionens ønske om at gøre retssystemet mere børnevenligt i Europa¹⁹ og bestemmelserne i retningslinjerne for børnevenlig retspleje fra Europarådets ministerkomité, samtidig med at de tager hensyn til, at komitéen til forebyggelse af tortur gentagne gange har påpeget, at retten til, at der gives underretning om frihedsberøvelse, er en vigtig garanti mod mishandling²⁰.

Artikel 6 - Retten til at kommunikere med konsulære eller diplomatiske myndigheder

23. Denne artikel fastsætter endnu en gang retten til kontakt med de konsulære myndigheder. Den forpligter medlemsstaterne til at sikre, at alle udlændinge, der bliver frihedsberøvet, har mulighed for at få underrettet de konsulære myndigheder i

¹⁸ Dom af 13. januar 2010, sag 7377/03, Dayanan mod Tyrkiet, præmis 32.

¹⁹ Meddelelse fra Kommissionen om en EU-dagsorden for børns rettigheder, KOM(2011) 60 af 15.2.2011.

²⁰ Europarådets "Guidelines on child-friendly justice" af 17. oktober 2010.

deres hjemland om frihedsberøvelsen, hvis de ønsker dette. Det er kun muligt at fravige denne rettighed under de begrænsede omstændigheder i artikel 8.

Artikel 7 - Fortrolighed

24. Forsvarets rettigheder beskyttes ved forpligtelsen til at sikre, at al kommunikation, uanset i hvilken form, mellem en mistænkt eller tiltalt og dennes advokat kan foregå i fuld fortrolighed, uden mulighed for fravigelse. Menneskerettighedsdomstolen har påpeget, at en af de væsentligste faktorer for, om en advokat effektivt kan repræsentere sin klients interesser, er princippet om beskyttelse af fortroligheden af de oplysninger, der udveksles mellem dem. Den har fastslået, at fortrolig kommunikation med ens advokat er beskyttet ved EMRK, idet dette er en væsentlig garanti for forsvarers rettigheder²¹.

Artikel 8 - Fravigelser

25. Under hensyn til vigtigheden af de rettigheder, der anerkendes i dette direktiv, bør medlemsstaterne som udgangspunkt ikke kunne fravige dem. Imidlertid har Menneskerettighedsdomstolen i sin praksis indrømmet en begrænset adgang til at fravige artikel 3, artikel 4, stk. 1, 2 og 3, artikel 5 og artikel 6 i forbindelse med de indledende skridt i straffesagen. Menneskerettighedsdomstolen har fastslået, at selv om den, der er tiltalt for en forbrydelse, ikke har en absolut ret til at blive effektivt forsvaret af en advokat, skal enhver undtagelse fra udøvelsen af denne rettighed være klart afgrænset og begrænset til det strengt nødvendige tidsrum²², og den må ikke under hensyn til hele sagens forløb medføre, at den tiltalte ikke får en retfærdig rettergang²³. Denne bestemmelse bygger på den nævnte retspraksis, idet den kun giver medlemsstaterne mulighed for at gøre undtagelse fra retten til at få adgang til advokatbistand under ekstraordinære omstændigheder, når det er nødvendigt, og under ydelse af processuelle garantier. Enhver fravigelse skal være begrundet i tvingende hensyn til hurtigt at afværge fare for et eller flere menneskers liv eller fysiske integritet. Derudover skal enhver fravigelse være i overensstemmelse med proportionalitetsprincippet, hvilket indebærer, at den kompetente myndighed altid skal vælge det alternativ, der griber mindst ind i retten til at få adgang til advokatbistand, og skal begrænse indgrebets varighed mest muligt. Efter Menneskerettighedsdomstolens praksis kan en fravigelse ikke alene begrundes i lovovertrædelsens art eller grovhed, og for at der kan træffes afgørelse om fravigelse, skal den kompetente myndighed have foretaget en konkret vurdering. Under ingen omstændigheder må en fravigelse medføre en risiko for, at der ikke sker en retfærdig rettergang, og forklaringer, den pågældende har afgivet, mens advokaten ikke var til stede, må aldrig bruges som bevis mod ham. Endelig kan der efter bestemmelsen kun tillades fravigelser, der sker i henhold til en begrundet afgørelse fra en retslig myndighed, hvilket betyder, at afgørelsen ikke kan træffes af politiet eller andre retshåndhævende myndigheder, der ikke anses for retslige myndigheder i henhold til national ret og menneskerettighedskonventionen. Det samme princip og de samme begrænsninger gælder for fravigelser fra retten til at kommunikere med en tredjemand ved anholdelsen.

²¹ Dom af 13. marts 2007, sag 23393/05, Castravet mod Moldova, præmis 49, og af 27. marts 2007, sag 8721/05, 8705/05, 8742/05, Istratii m.fl. mod Moldova, præmis 89.

²² Dom af 27. november 2008, sag 36391/02, Salduz mod Tyrkiet, præmis 55.

²³ Samme sted, præmis 52.

Artikel 9 - Afkald på rettigheder

26. Menneskerettighedsdomstolen har fastslået, at hvis et afkald skal have virkning i forhold til EMRK, skal det gives frivilligt, være utvetydigt og støttes af et mindstemål af garantier under hensyn til afkaldets vigtighed²⁴. Retspraksis er afspejlet i artikel 9, hvorefter et afkald (som skal noteres på sagen med angivelse af omstændighederne herfor) skal være frivilligt og utvetydigt og afgives med fuldt kendskab til konsekvenserne heraf, som den pågældende kan have fået gennem juridisk rådgivning om retsvirkningerne eller på anden måde. Den pågældende skal også være i stand til at forstå konsekvenserne.

Artikel 10 - Beskyttelse af andre end mistænkte og tiltalte

27. Denne artikel yder beskyttelse til personer, såsom vidner, som under en afhøring eller et retsmøde bliver mistænkt eller tiltalt, og træffer bestemmelse om deres adgang til retsmidler. Dette bygger på Menneskerettighedsdomstolen praksis, hvorefter retten til en retfærdig rettergang, herunder adgang til advokatbistand, skal gælde for vidner, hvis de i realiteten mistænkes for at have begået en forbrydelse, idet den formelle betegnelse for personens stilling er uden betydning²⁵.

Artikel 11 – Retten til advokatbistand under sager angående europæiske arrestordre

28. Denne artikel afspejler de beføjelser, som traktatens artikel 82, stk. 2, tillægger til at vedtage direktiver om minimumsregler i "den udstrækning, det er nødvendigt for at lette den gensidige anerkendelse af domme og retsafgørelser samt det politimæssige og retlige samarbejde i straffesager med en grænseoverskridende dimension". Det er et centralt punkt i Kommissionens tredje rapport om gennemførelse af Rådets rammeafgørelse om den europæiske arrestordre²⁶, at ordningen med den europæiske arrestordre skal forbedres. Denne artikel bygger på artikel 11 i rammeafgørelse 2002/584/RIA om den europæiske arrestordre²⁷, der bestemmer, at en eftersøgt, der anholdes med henblik på fuldbyrdelse af en europæisk arrestordre, har ret til bistand af en juridisk rådgiver i overensstemmelse med national lovgivning i den fuldbyrdende medlemsstat. Bestemmelsen ville ikke være til skade for gensidig anerkendelse; advokaten i den udstedende medlemsstat vil nemlig ikke beskæftige sig med sagens substans på dette stadium, idet hans rolle kun vil være at gøre det muligt for den, som arrestordren angår, at udøve sine rettigheder i henhold til rammeafgørelsen. I den forbindelse har advokaten i den udstedende medlemsstat kun til opgave at yde bistand og give information til advokaten i den fuldbyrdende medlemsstat.

Fremme af den gensidige tillid, der er af afgørende betydning for gensidig anerkendelse, opnås ved, at det bestemmes, at personer, der anholdes i henhold til en

²⁴ Dom af 27. november 2008, sag 36391/02, Salduz mod Tyrkiet, præmis 59, dom af 11. december 2008, sag 4268/04, Panovits mod Cypren, præmis 68, dom af 23. februar 2010, sag 27503/04, Yoldaş mod Tyrkiet, præmis 52.

²⁵ Dom af 14. oktober 2010, sag 1466/07, Brusco mod Frankrig, præmis 47.

²⁶ Rapport fra Kommissionen til Europa-Parlamentet og Rådet om gennemførelsen siden 2007 af Rådets rammeafgørelse af 13. juni 2002 om den europæiske arrestordre og om procedurerne for overgivelse mellem medlemsstaterne, KOM(2011) 175 af 11.4.2011.

²⁷ EFT L 190 af 18.7.2002, s. 1.

europæisk arrestordre, skal have underrettet den udstedende medlemsstat om anholdelsen, så hans rettigheder kan varetages af en advokat i den udstedende medlemsstat, der skal bistå advokaten i den fuldbyrdende medlemsstat, så hans rettigheder kan udøves så effektivt som muligt i den fuldbyrdende medlemsstat i overensstemmelse med Rådets rammeafgørelse 2002/584/RIA. Denne bistand kan fremme den effektive udøvelse af individets rettigheder i henhold til rammeafgørelsen i den fuldbyrdende medlemsstat, herunder f.eks. muligheden for at påberåbe sig en grund til ikke at foretage fuldbyrdelse af den europæiske arrestordre i henhold til artikel 3 og 4: Bistand fra en advokat i den udstedende medlemsstat kan være vigtig for at skaffe beviser for en tidligere dom, som kunne medføre, at princippet om "ne bis in idem" i artikel 3, stk. 2, skal anvendes. Sager om fuldbyrdelse af en europæisk arrestordre vil ikke blive forsinket, idet artiklen er uden betydning for rammeafgørelsens frister. Tværtimod vil medvirken af en advokat i den udstedende medlemsstat føre til et hurtigere samtykke, fordi den, der kræves udleveret, vil få mere fyldige oplysninger om sagen i den udstedende medlemsstat og om retsvirkningerne af samtykket.

Artikel 12 - Retshjælp

29. I chartrets artikel 47, stk. 3, fastsættes følgende:

"Der ydes retshjælp til dem, der ikke har tilstrækkelige midler, hvis en sådan hjælp er nødvendig for at sikre effektiv adgang til domstolsprøvelse."

I henhold til artikel 6, stk. 3, i EMRK skal enhver, der er anklaget for en lovovertrædelse, modtage juridisk bistand uden betaling, *"hvis han ikke har tilstrækkelige midler til at betale for [den], [...], når dette kræves i retfærdighedens interesse"*.

Selv om direktivet ikke skal regulere spørgsmålet om retshjælp, indeholder det en bestemmelse om, at medlemsstaterne fortsat skal anvende deres nationale retshjælpsordninger. Disse nationale retshjælpsordninger skal være på linje med chartret og EMRK. Derudover må medlemsstaterne ikke anvende mindre gunstige betingelser for retshjælp i de tilfælde, hvor der i henhold til nærværende direktiv er ret til adgang til advokatbistand, end i tilfælde, hvor der allerede var adgang til advokatbistand i henhold til national ret.

Artikel 13 - Retsmidler i tilfælde af tilsidesættelse af retten til adgang til advokatbistand

30. Denne artikel afspejler Menneskerettighedsdomstolens retspraksis, hvorefter det mest hensigtsmæssige retsmiddel mod tilsidesættelse af retten til en retfærdig rettergang i EMRK er at sikre, at den mistænkte eller tiltalte i videst muligt omfang stilles, som om den pågældendes rettigheder ikke var blevet tilsidesat²⁸. Menneskerettighedsdomstolen har fastslået, at selv når det af tvingende grunde undtagelsesvis kan være berettiget at nægte adgang til advokatbistand, må dette indgreb – uanset hvad begrundelsen for indgrebet måtte være – ikke i urimeligt omfang skade den tiltaltes rettigheder i henhold til artikel 6 i EMRK, og disse rettigheder vil som udgangspunkt blive uopretteligt skadet, når inkriminerende

²⁸ Dom af 27. november 2008, sag 36391/02, Salduz mod Tyrkiet, præmis 72.

forklaringer, der blev afgivet under politiets afhøring, uden at der var givet adgang til advokatbistand, bruges til at få den pågældende dømt²⁹. Artiklen forbyder derfor som udgangspunkt brug af beviser, der er indhentet i situationer, hvor der blev nægtet adgang til advokatbistand, undtagen i ekstraordinære tilfælde, hvor brugen af beviserne ikke vil gribe ind i forsvarrets rettigheder.

Artikel 14 - Direktivets forhold til det eksisterende beskyttelsesniveau

31. Formålet med denne artikel er at sikre, at det, de fælles minimumsstandarder i dette direktiv ikke fører til lavere standarder i visse medlemsstater, og at de standarder, der er indeholdt i chartret og EMRK, opretholdes. Eftersom direktivet indeholder minimumsregler, jf. artikel 82 i TEUF, står det stadig medlemsstaterne frit for at sætte højere standarder end i dette direktiv.

Artikel 15 - Gennemførelse

32. Denne artikel kræver, at medlemsstaterne gennemfører direktivet senest den xx/xx/20xx og senest samme dato sender de bestemmelser, der gennemfører direktivet i national ret, til Kommissionen.

Artikel 16 - Ikrafttrædelse

33. Det fastsættes i denne artikel, at direktivet træder i kraft på tyvendedagen efter offentliggørelsen i *Den Europæiske Unions Tidende*.

6. NÆRHEDSPRINCIPPET

34. Forslagets mål kan ikke i tilstrækkelig grad opfyldes af medlemsstaterne hver for sig, da der stadig er væsentlig forskel på, nøjagtigt hvordan og hvornår der indrømmes ret til at få adgang til advokatbistand under straffesager rundt om i EU. Da formålet med forslaget er at fremme gensidig tillid, er det kun foranstaltninger, der træffes af Den Europæiske Union, der kan opstille sammenhængende fælles minimumsstandarder, der finder anvendelse overalt i Den Europæiske Union. Forslaget vil tilnærme medlemsstaternes processuelle regler med hensyn til, hvornår og hvordan mistænkte og tiltalte samt personer, for hvem der er udstedt en europæisk arrestordre, kan få adgang til advokatbistand, idet målet er at fremme gensidig tillid. Forslaget er således i overensstemmelse med nærhedsprincippet.

7. PROPORTIONALITETSPRINCIPPET

35. Forslaget er i overensstemmelse med proportionalitetsprincippet, idet det ikke går ud over det minimum, der skal til for at nå de tilsigtede mål på EU-plan, og hvad der er nødvendigt til dette formål.

²⁹ Dom af 27. november 2008, sag 36391/02, Salduz mod Tyrkiet, præmis 55.

Forslag til

EUROPA-PARLAMENTETS OG RÅDETS DIREKTIV

om ret til adgang til advokatbistand i straffesager og ret til kommunikation ved anholdelse

EUROPA-PARLAMENTET OG RÅDET FOR DEN EUROPÆISKE UNION HAR –

under henvisning til traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde, særlig artikel 82, stk. 2,

under henvisning til forslag fra Europa-Kommissionen,

efter fremsendelse af udkast til lovgivningsmæssig retsakt til de nationale parlamenter,

under henvisning til udtalelse fra Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg³⁰,

under henvisning til udtalelse fra Regionsudvalget³¹,

efter den almindelige lovgivningsprocedure, og

ud fra følgende betragtninger:

- (1) Artikel 47 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder (herefter "chartret"), artikel 6 i Den Europæiske Konvention til beskyttelse af Menneskerettigheder og Grundlæggende Frihedsrettigheder (herefter "EMRK") og artikel 14 i Den Internationale Konvention om Borgerlige og Politiske Rettigheder (herefter "den internationale menneskerettighedskonvention") beskytter retten til en retfærdig rettergang. Chartrets artikel 48 sikrer retten til et forsvar.
- (2) Princippet om gensidig anerkendelse af domme og retsafgørelser er hjørnестenen i det retlige samarbejde i straffesager inden for EU.
- (3) Den gensidige anerkendelse kan kun fungere effektivt, hvis der er gensidig tillid, hvilket kræver detaljerede regler om beskyttelse af de processuelle rettigheder og om garantier, som er tillagt ved chartret, EMRK og den internationale menneskerettighedskonvention. Fælles minimumsregler bør føre til øget tillid til alle medlemsstaternes strafferetssystemer, hvilket igen bør føre til et mere effektivt retligt samarbejde på grundlag af gensidig tillid og til, at der fremmes en kultur med respekt for grundlæggende rettigheder i Den Europæiske Union. De bør tillige fjerne hindringer for borgernes frie bevægelighed. Disse fælles minimumsregler bør gælde

³⁰ EUT C ... af ..., s. ...

³¹ EUT C ... af ..., s. ...

for retten til at få adgang til advokatbistand og retten til kommunikation ved anholdelse.

- (4) Selv om medlemsstaterne alle er parter i EMRK og den internationale menneskerettighedskonvention, har erfaringerne vist, at dette ikke altid i sig selv giver en tilstrækkelig grad af tillid til andre medlemsstaters strafferetlige systemer.
- (5) Den 30. november 2009 vedtog Rådet en køreplan med henblik på at styrke den mistænkte eller tiltalte proceduremæssige rettigheder i straffesager (herefter "køreplanen")³². I Stockholmprogrammet, der blev vedtaget den 11. december 2009³³, så Det Europæiske Råd med tilfredshed på køreplanen og besluttede at lade den indgå i programmet (punkt 2.4). Med henblik på at behandle spørgsmålene et ad gangen opfordres der i køreplanen til, at der vedtages foranstaltninger vedrørende ret til oversættelse og tolkning³⁴, ret til oplysninger om rettigheder og om tiltalen³⁵, ret til juridisk rådgivning og retshjælp, og ret til kommunikation med pårørende, arbejdsgivere og konsulære myndigheder samt foranstaltninger vedrørende særlig beskyttelse af mistænkte eller tiltalte, som er sårbare. I køreplanen understreges det, at rækkefølgen af rettighederne kun er vejledende, hvilket indebærer, at den kan ændres under hensyn til prioriteringen. Det er hensigten, at køreplanen skal fungere som en helhed; først når alle komponenterne er blevet gennemført, vil nyttevirkningen fuldt ud kunne mærkes.
- (6) Direktivet fastsætter minimumsregler om retten til adgang til advokatbistand og retten til ved anholdelse at kommunikere med en tredjemand under straffesager – dog ikke i forvaltningssager, der kan føre til sanktioner, såsom konkurrence- og skattesager – og i sager om fuldbyrdelse af europæiske arrestordre. Direktivet fremmer således anvendelsen af chartret, særligt artikel 4, 6, 7, 47 og 48, og bygger derved på artikel 3, 5, 6 og 8 i EMRK, således som disse bestemmelser er blevet fortolket af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol.
- (7) Retten til at få adgang til advokatbistand er indeholdt i artikel 6 i EMRK og i artikel 14, stk. 2, i den internationale menneskerettighedskonvention. Retten til at kommunikere med en tredjemand er en af de vigtige garantier mod mishandling i strid med artikel 3 i EMRK, og retten til at få sit konsulat informeret om frihedsberøvelsen bygger på Wienerkonventionen af 1963 om konsulære forbindelser. Direktivet bør gøre det lettere at anvende disse rettigheder i praksis med henblik på at beskytte retten til en retfærdig rettergang.
- (8) Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol har i fast praksis fastslået, at den mistænkte eller tiltalte bør have adgang til advokatbistand ved begyndelsen af politiets afhøring og i det mindste fra begyndelsen af frihedsberøvelsen med henblik på at beskytte retten til en retfærdig rettergang og særligt retten til ikke at inkriminere sig selv og for at undgå mishandling.

³² EUT C 295 af 4.12.2009, s. 1.

³³ EUT C 115 af 4.5.2010.

³⁴ Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2010/64/EU af 20. oktober 2010 om retten til tolke- og oversætterbistand i straffesager, EUT L 280 af 26.10.2010, s. 1.

³⁵ Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2011/XXX/EU om ret til information under straffesager.

- (9) Der bør indrømmes en tilsvarende ret til advokatens tilstedeværelse, hver gang national ret udtrykkeligt tillader eller kræver den mistænkte eller tiltalte tilstedeværelse under et processuelt skridt eller i forbindelse med indhentning af beviser, såsom under en ransagning. I disse tilfælde kan advokatens tilstedeværelse faktisk styrke forsvarets rettigheder, uden at det strider mod hensynet til fortrolighed af visse efterforskningsforanstaltninger, idet den pågældendes tilstedeværelse udelukker, at de pågældende foranstaltninger kan være fortrolige; denne ret bør dog ikke stride mod hensynet til sikre beviser, som der på grund af deres beskaffenhed er en risiko for vil blive forvansket, fjernet eller ødelagt, hvis den kompetente myndighed skulle vente på, at advokaten kom.
- (10) For at der kan være effektiv adgang til advokatbistand, bør advokaten kunne udføre alle de forskellige opgaver, der hører med til juridisk rådgivning, hvilket også er fastslået af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol. Dette bør omfatte aktiv deltagelse i enhver afhøring og ethvert retsmøde, møder med klienten for at drøfte sagen og forberede forsvaret, søgning efter diskulperende beviser, moralsk støtte til klienten og kontrol af forholdene under frihedsberøvelsen.
- (11) Varigheden og hyppigheden af møderne mellem den mistænkte eller tiltalte og dennes advokat afhænger af omstændighederne i den konkrete sag og navnlig af, hvor kompliceret sagen er, og hvilke processuelle skridt der kan tages. Der bør derfor ikke foretages nogen generelle begrænsninger heri, da de kunne være til skade for en effektiv udnyttelse af forsvarets rettigheder.
- (12) Mistænkte og tiltalte, der frihedsberøves, bør have ret til straks ved anholdelsen at kommunikere med en person efter deres eget valg, såsom et familiemedlem eller en arbejdsgiver, for at informere dem om frihedsberøvelsen.
- (13) Mistænkte og tiltalte, der frihedsberøves, bør også have ret til at kommunikere med eventuelle relevante konsulære eller diplomatiske myndigheder. Retten til konsulær bistand er hjemlet i artikel 36 i Wienerkonventionen fra 1963 om konsulære forbindelser, hvorefter det er en ret, der tilkommer stater til at have adgang til deres statsborgere. Direktivet giver den frihedsberøvede en ret hertil, hvis den pågældende ønsker det.
- (14) Eftersom fortroligheden af kommunikationen mellem en mistænkt eller tiltalt og dennes advokat er af central betydning for at sikre, at forsvarets rettigheder kan udnyttes effektivt, bør medlemsstaterne have en forpligtelse til at værne om og sikre, at møder mellem advokaten og klienten og alle andre former for kommunikation, der er tilladt i henhold til national ret, kan foregå i fortrolighed. Der bør ikke kunne gøres undtagelse fra den fortrolige behandling.
- (15) Fravigelser af retten til at få adgang til advokatbistand og retten til kommunikation ved anholdelse bør efter Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols praksis kun tillades under ekstraordinære omstændigheder, når der foreligger tvingende hensyn til hurtigt at afværge alvorlige konsekvenser for et andet menneskes liv eller fysiske integritet, og der ikke er mindre indgribende midler til at nå det samme resultat, såsom – hvor der er en risiko for, at det er en medskyldig – ved at sætte en anden advokat på sagen end den, den mistænkte eller tiltalte har valgt, eller ved at udpege en anden tredjemand til at kommunikere med.

- (16) En sådan fravigelse bør kun føre til, at den oprindelige adgang til advokatbistand udsættes mindst muligt, og den bør ikke få materiel betydning for denne ret. Den kompetente retslige myndighed bør foretage en konkret vurdering af fravigelsen og bør begrunde sin afgørelse.
- (17) Fravigelser bør ikke gribe ind i retten til en retfærdig rettergang, og navnlig bør de aldrig føre til, at forklaringer, som den mistænkte eller tiltalte har afgivet uden sin advokats tilstedeværelse, bruges til at få den pågældende dømt.
- (18) Den mistænkte eller tiltalte bør kunne give afkald på retten til at få adgang til advokatbistand, hvis den pågældende fuldt ud er bevidst om konsekvenserne af afkaldet, især fordi han har søgt råd hos en advokat, inden han traf afgørelsen, og har de nødvendige evner til at forstå konsekvenserne, dog kun hvis afkaldet gives af fri vilje og er utvetydigt. Den mistænkte eller tiltalte bør kunne tilbagekalde sit afkald når som helst under sagen.
- (19) En person, som har afgivet forklaring til den kompetente myndighed i sin egenskab af andet end mistænkt eller tiltalt, f.eks. som vidne, bør straks have adgang til advokatbistand, hvis myndigheden finder, at den pågældende under afhøringen er blevet genstand for mistanke, og forklaringer, den pågældende har fremsat, inden han blev mistænkt eller tiltalt, bør ikke kunne bruges imod ham.
- (20) For at det retlige samarbejde inden for Den Europæiske Union kan fungere bedre, bør de rettigheder, der fastsættes i dette direktiv, finde tilsvarende anvendelse på sager angående fuldbyrdelse af en europæisk arrestordre, jf. Rådets rammeafgørelse 2002/584/RIA af 13. juni 2002 om den europæiske arrestordre og om procedurerne for overgivelse mellem medlemsstaterne³⁶.
- (21) Den, som den europæiske arrestordre angår, bør have ret til at få adgang til advokatbistand i den fuldbyrdende medlemsstat, så han kan udøve sine rettigheder i henhold til Rådets rammeafgørelse 2002/584/RIA effektivt.
- (22) Den pågældende bør også have mulighed for at få en advokat i den udstedende medlemsstat til at bistå advokaten i den fuldbyrdende medlemsstat i særlige sager under overgivelsesproceduren, uden at dette bør gribe ind i fristerne i Rådets rammeafgørelse 2002/584/RIA. Den pågældende advokat bør kunne bistå advokaten i den fuldbyrdende medlemsstat i forbindelse med udøvelsen af rettigheder i henhold til Rådets rammeafgørelse 2002/584/RIA i den fuldbyrdende medlemsstat, særligt med hensyn til grundene til at afslå fuldbyrdelsen i henhold til artikel 3 og 4. Eftersom den europæiske arrestordre bygger på princippet om gensidig anerkendelse, bør dette ikke medføre nogen ret til at anfægte sagen i fuldbyrdelsesmedlemsstaten i substansen. Da der ikke er nogen uforenelighed mellem forsvarets rettigheder og gensidig anerkendelse, vil en styrkelse af rettighederne til en retfærdig rettergang både i den fuldbyrdende og i den udstedende medlemsstat øge den gensidige tillid.
- (23) For at der kan være en effektiv ret til at få adgang til advokatbistand i den udstedende medlemsstat, bør den fuldbyrdende retslige myndighed straks underrette den

³⁶ EFT L 190 af 18.7.2002, s. 1.

udstedende retslige myndighed om anholdelsen af den pågældende og om hans anmodning om at få adgang til advokatbistand i den udstedende medlemsstat.

- (24) Så længe der ikke foreligger nogen lovgivningsmæssig retsakt om retshjælp i EU, bør medlemsstaterne fortsat anvende deres nationale bestemmelser om retshjælp, der bør være i overensstemmelse med chartret, EMRK og Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols praksis. Hvis nye nationale bestemmelser, der indføres for at gennemføre dette direktiv, indrømmer en videre ret til at få adgang til advokatbistand, end der tidligere var i national ret, bør de regler der på nuværende tidspunkt gælder om retshjælp, finde anvendelse uden forskel på de to situationer.
- (25) Princippet om den effektive virkning af EU-retten bør kræve, at medlemsstaterne indfører egnede, effektive retsmidler i tilfælde af tilsidesættelse af en ret, EU-retten tillægger den enkelte.
- (26) Den Europæiske Menneskerettighedsdomstolen har igennem fast praksis udtalt, at alle skadelige virkninger af en tilsidesættelse af retten til at få adgang til advokatbistand skal afhjælpes, således at den pågældende stilles, som om tilsidesættelsen ikke havde fundet sted. Dette kan nødvendiggøre, at retssagen går om, eller tilsvarende foranstaltninger, hvis der skete endelig domfældelse i strid med retten til adgang til advokatbistand.
- (27) Eftersom Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol har fastslået, at forsvarets rettigheder lider uoprettelig skade ved brug af en inkriminerende forklaring, som den mistænkte eller tiltalte har afgivet uden at have fået adgang til advokatbistand, bør medlemsstaterne som udgangspunkt være forpligtede til at forbyde brug af forklaringer, der er afgivet under tilsidesættelse af retten til at få adgang til advokatbistand, som bevis imod den mistænkte eller tiltalte, medmindre brugen af disse beviser ikke ville være til skade for forsvarets rettigheder. Dette bør være uden betydning for brugen af forklaringer til andre formål, som er tilladt i henhold til national ret, såsom når det er nødvendigt for at tage hastende skridt i efterforskningen, for at undgå, at der begås andre forbrydelser, eller at afværge alvorlige konsekvenser for et andet menneske.
- (28) Direktivet fastsætter minimumsregler. Medlemsstaterne kan udvide rettighederne i dette direktiv for at give et højere beskyttelsesniveau i situationer, der ikke udtrykkeligt omhandles i dette direktiv. Beskyttelsesniveauet bør aldrig være lavere end de standarder, der er fastsat i chartret og EMRK, som konventionen er fortolket i Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols retspraksis.
- (29) I dette direktiv overholdes de grundlæggende rettigheder og de principper, som Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder anerkender, herunder forbuddet mod tortur og umenneskelig og nedværdigende behandling, retten til frihed og sikkerhed, respekten for privatliv og familieliv, retten til respekt for menneskets integritet, børns rettigheder, retten til integration af mennesker med handicap, retten til adgang til effektive retsmidler og til en upartisk domstol, uskyldsformodningen og retten til et forsvar. Direktivet skal gennemføres i overensstemmelse med disse rettigheder og principper.
- (30) Direktivet fremmer børns rettigheder og tager hensyn til Europarådets retningslinjer om børnevenlig retspleje, særligt bestemmelserne heri om information og rådgivning.

Direktivet sikrer, at børn ikke kan give afkald på deres rettigheder i henhold til direktivet, når de ikke er i stand til at forstå konsekvenserne af et afkald. Repræsentanten for et mistænkt eller tiltalt barn bør altid snarest muligt underrettes om barnets frihedsberøvelse og have oplysninger om grunden til frihedsberøvelsen, medmindre barnets tarv taler herimod.

- (31) Medlemsstaterne bør sikre, at dette direktivs bestemmelser, hvor de svarer til de rettigheder, der sikres ved EMRK, gennemføres i overensstemmelse med rettighederne i EMRK som udviklet i retspraksis ved Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol.
- (32) Målet for dette direktiv, som er at indføre fælles minimumsstandarder, kan ikke opfyldes af medlemsstaterne alene, hverken på nationalt, regionalt eller lokalt plan, og kan kun gennemføres på EU-plan; Europa-Parlamentet og Rådet kan derfor træffe foranstaltninger i overensstemmelse med nærhedsprincippet, jf. artikel 5 i traktaten om Den Europæiske Union. I overensstemmelse med proportionalitetsprincippet, jf. nævnte artikel, går direktivet ikke ud over, hvad der er nødvendigt for at nå dette mål.
- (33) [I medfør af artikel 1, 2, 3 og 4 i protokollen om Det Forenede Kongeriges og Irlands stilling, for så vidt angår området med frihed, sikkerhed og retfærdighed, der er knyttet som bilag til traktaten om Den Europæiske Union og til traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde, har Det Forenede Kongerige og Irland meddelt, at de ønsker at deltage i vedtagelsen og anvendelsen af dette direktiv] ELLER [Det Forenede Kongerige og Irland deltager ikke i vedtagelsen af dette direktiv, og det er ikke bindende for og finder ikke anvendelse i Det Forenede Kongerige og Irland, jf. dog artikel 4 i protokollen om Det Forenede Kongeriges og Irlands stilling, for så vidt angår området med frihed, sikkerhed og retfærdighed, der er knyttet som bilag til traktaten om Den Europæiske Union og til traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde]³⁷.
- (34) I medfør af artikel 1 og 2 i protokollen om Danmarks stilling, der er knyttet som bilag til traktaten om Den Europæiske Union og til traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde, deltager Danmark ikke i vedtagelsen af dette direktiv, som ikke er bindende for og ikke finder anvendelse i Danmark –

VEDTAGET DETTE DIREKTIV:

Artikel 1 **Formål**

Direktivet fastsætter regler om de rettigheder, som mistænkte og tiltalte under straffesager og personer, som er genstand for sager i henhold til Rådets rammeafgørelse 2002/584/RIA, skal have til at få adgang til advokatbistand og til ved anholdelse at kommunikere med en tredjemand.

³⁷ Den endelige affattelse af denne betragtning i direktivet vil afhænge af, hvilken holdning Det Forenede Kongerige og Irland faktisk indtager i henhold til protokollens bestemmelser (nr. 21).

Artikel 2
Anvendelsesområde

1. Direktivet finder anvendelse fra det tidspunkt, hvor de kompetente myndigheder i en medlemsstat ved en officiel erklæring eller på anden måde gør personen bekendt med, at han er mistænkt eller tiltalt for at have begået et strafbart forhold, og indtil straffesagens afslutning i betydningen den endelige afgørelse af spørgsmålet om, hvorvidt den mistænkte eller tiltalte har begået det strafbare forhold, herunder efter omstændighederne domsafsigelsen og afgørelsen i en eventuel appelsag.
2. Direktivet finder anvendelse på personer, der er genstand for en sag i henhold til rammeafgørelse 2002/584/RIA, fra det tidspunkt, hvor de bliver anholdt i den fuldbyrdende medlemsstat.

Artikel 3
Retten til at få adgang til advokatbistand under straffesager

1. Medlemsstaterne sikrer, at mistænkte og tiltalte kan få advokatbistand snarest muligt og i det mindste:
 - a) inden politiets eller andre retshåndhævende myndigheder påbegynder en afhøring
 - b) når der træffes en processuel foranstaltning eller en foranstaltning til indhentning af beviser, og national ret kræver, at den mistænkte eller tiltalte er til stede, eller giver den pågældende ret til at få mulighed herfor, medmindre dette ville være til skade for opnåelsen af beviserne
 - c) fra frihedsberøvelsen begynder.
2. Der skal indrømmes ret til advokatbistand i så lang tid og på en sådan måde, at den mistænkte eller tiltalte effektivt kan udøve sin ret til forsvar.

Artikel 4
Indholdet af retten til at få adgang til advokatbistand

1. Den mistænkte eller tiltalte skal have ret til at mødes med den advokat, der repræsenterer ham.
2. Advokaten skal have ret til at være til stede under alle afhøringer og retsmøder. Han skal have ret til at stille spørgsmål, bede om forklaringer og afgive udtalelser, og disse skal noteres på sagen i overensstemmelse med national ret.
3. Advokaten skal have ret til at være til stede under alle andre foranstaltninger til efterforskning eller indhentning af beviser, når national ret kræver, at den mistænkte eller tiltalte er til stede under foranstaltningerne, eller giver den pågældende ret til at være til stede, medmindre dette ville være til skade for opnåelsen af beviser.

4. Advokaten skal have ret til at kontrollere, under hvilke forhold den mistænkte eller tiltalte er frihedsberøvet, og skal med henblik herpå have adgang til det sted, hvor den pågældende frihedsberøves.
5. Varigheden og hyppigheden af møderne mellem den mistænkte eller tiltalte og dennes advokat må ikke begrænses på nogen måde, der kan være til skade for hans udøvelse af retten til forsvar.

Artikel 5

Retten til kommunikation ved anholdelse

1. Medlemsstaterne sikrer, at personer omfattet af artikel 2, som frihedsberøves, har ret til at kommunikere med mindst en person efter eget valg snarest muligt.
2. Når der er tale om et barn, sikrer medlemsstaterne, at barnets repræsentant eller en anden voksen, afhængigt af barnets interesser, snarest muligt informeres om frihedsberøvelsen og grundene hertil, medmindre det ville være i strid med barnets tarv; i så fald informeres en anden dertil egnet voksen.

Artikel 6

Retten til at kommunikere med konsulære eller diplomatiske myndigheder

Medlemsstaterne sikrer, at personer omfattet af artikel 2, som frihedsberøves, og som ikke er statsborger i landet, har ret til, at de konsulære eller diplomatiske myndigheder fra den stat, hvor den pågældende er statsborger, bliver informeret om frihedsberøvelsen snarest muligt, og ret til at kommunikere med konsulære eller diplomatiske myndigheder.

Artikel 7

Fortrolighed

Medlemsstaterne sikrer, at fortroligheden af møder mellem den mistænkte eller tiltalte og dennes advokat beskyttes. De sikrer endvidere, at korrespondance, telefonsamtaler og andre former for kommunikation, som i henhold til national ret kan finde sted mellem den mistænkte eller tiltalte, er fortrolige.

Artikel 8

Fravigelser

Direktivets bestemmelser er ufravigelige; dog kan medlemsstaterne under ekstraordinære omstændigheder fravige artikel 3, artikel 4, stk. 1, 2 og 3, artikel 5 og artikel 6. Fravigelser

- a) skal være begrundet i tvingende hensyn til hurtigt at afværge alvorlige konsekvenser for et andre menneskers liv eller fysiske integritet
- b) må ikke alene være begrundet i den påståede lovovertrædelses art eller grovhed
- c) må ikke gå ud over, hvad der er nødvendigt

- d) skal være begrænset til det kortest mulige tidsrum og må i intet tilfælde forlænges til retssagens begyndelse
- e) må ikke være til hinder for en retfærdig rettergang.

Fravigelser kan kun ske på grundlag af en begrundet afgørelse truffet af en retslig myndighed efter en konkret vurdering af sagens omstændigheder.

Artikel 9

Afkald på rettigheder

1. Der kan kun gives afkald på retten til adgang til advokatbistand i dette direktiv på følgende betingelser, idet dette dog ikke griber ind i nationale regler om, at en advokat skal være til stede eller yde bistand:
 - a) den mistænkte eller tiltalte skal forinden have modtaget juridisk rådgivning om konsekvenserne af afkaldet eller på anden måde have fået fuldt kendskab til disse konsekvenser
 - b) den pågældende skal være i besiddelse af de nødvendige evner til at forstå konsekvenserne, og
 - c) afkaldet skal være givet af den pågældendes egen fri vilje og utvetydigt.
2. Afkaldet og omstændighederne, hvorunder det blev givet, skal noteres på sagen i overensstemmelse med loven i den pågældende medlemsstat.
3. Medlemsstaterne sikrer, at et afkald siden kan tilbagekaldes på et hvilket som helst tidspunkt under sagen.

Artikel 10

Beskyttelse af andre end mistænkte og tiltalte

1. Medlemsstaterne sikrer, at enhver, som ikke er mistænkt eller tiltalt, og som afhøres af politiet eller andre retshåndhævende myndigheder i forbindelse med en straffesag, får adgang til advokatbistand, hvis den pågældende under en afhøring, et forhør eller et retsmøde bliver mistænkt eller tiltalt for at have begået et strafbart forhold.
2. Medlemsstaterne sikrer, at ingen forklaringer, som en sådan person har afgivet, inden han blev gjort bekendt med, at han var mistænkt eller tiltalt, kan bruges imod ham.

Artikel 11

Retten til adgang til advokatbistand under sager angående europæiske arrestordrer

1. Medlemsstaterne sikrer, at enhver, der er genstand for en sag i henhold til Rådets rammeafgørelse 2002/584/RIA, har ret til at få adgang til advokatbistand straks ved anholdelsen i henhold til en europæisk arrestordre i den fuldbyrdende medlemsstat.
2. For så vidt angår indholdet af retten til at få adgang til advokatbistand, har den pågældende følgende rettigheder i den fuldbyrdende medlemsstat:

- ret til at få adgang til advokatbistand i så lang tid og på en sådan måde, at han effektivt kan udnytte sine rettigheder
- ret til at mødes med den advokat, der repræsenterer ham
- ret til advokatens tilstedeværelse under alle afhøringer og retsmøder, herunder retten til, at denne kan stille spørgsmål, bede om forklaringer og afgive udtalelser, og til, at disse noteres på sagen i overensstemmelse med national ret
- ret til, at hans advokat får adgang til det sted, hvor han frihedsberøves, for at kontrollere forholdene under frihedsberøvelsen

Varigheden og hyppigheden af møderne mellem den pågældende og dennes advokat må ikke begrænses på nogen måde, der kan være til skade for udøvelsen af hans rettigheder i henhold til rammeafgørelse 2002/584/RIA.

3. Medlemsstaterne sikrer, at enhver, som en sag i henhold til Rådets rammeafgørelse 2002/584/RIA angår, også har ret til, efter anmodning, straks ved anholdelsen i henhold til en europæisk arrestordre at få adgang til advokatbistand i den udstedende medlemsstat til at bistå advokaten i den fuldbyrdende medlemsstat, jf. stk. 4. Den pågældende skal informeres om denne rettighed.
4. Advokaten i den udstedende medlemsstat har kun ret til at udføre de opgaver, der er nødvendige for at bistå advokaten i den fuldbyrdende medlemsstat med henblik på den pågældendes effektive udøvelse af sine rettigheder i den fuldbyrdende medlemsstat i henhold til Rådets rammeafgørelse, særligt rammeafgørelsens artikel 3 og 4.
5. Straks ved anholdelsen i henhold til en europæisk arrestordre underretter den fuldbyrdende judicielle myndighed den udstedende judicielle myndighed om anholdelsen og om den pågældendes anmodning om tillige at få adgang til advokatbistand i den udstedende medlemsstat.

Artikel 12 **Retshjælp**

1. Direktivet er uden betydning for de nationale bestemmelser om retshjælp, der finder anvendelse i overensstemmelse med Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder og den europæiske menneskerettighedskonvention.
2. Medlemsstaterne kan ikke anvende bestemmelser om retshjælp, der er mindre gunstige end dem, der på nuværende tidspunkt gælder for adgang til advokatbistand i henhold til dette direktiv.

Artikel 13 **Retsmidler**

1. Medlemsstaterne sikrer, at personer omfattet af artikel 2 har effektive retsmidler mod tilsidesættelse af retten til at få adgang til advokatbistand.

2. Retsmidlet skal medføre, at den mistænkte eller tiltalte stilles, som om tilsidesættelsen ikke havde fundet sted.
3. Medlemsstaterne sikrer, at den mistænkte eller tiltaltes forklaringer og beviser, der er indhentet i strid med hans ret til adgang til advokatbistand, og forklaringer og beviser i tilfælde, hvor denne ret kunne fraviges i henhold til artikel 8, ikke på noget tidspunkt under sagens forløb må bruges som beviser imod ham, medmindre brugen af disse beviser ikke vil skade forsvarets rettigheder.

Artikel 14

Forholdet til det eksisterende beskyttelsesniveau

Intet i dette direktiv må fortolkes således, at det indebærer en begrænsning i eller undtagelse fra de rettigheder og processuelle garantier, der følger af Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder, den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, andre relevante folkeretlige regler eller retsregler i medlemsstaterne, der giver et højere beskyttelsesniveau.

Artikel 15

Gennemførelse

1. Medlemsstaterne sætter de nødvendige love og administrative bestemmelser i kraft for at efterkomme dette direktiv senest den [24 måneder efter direktivets offentliggørelse i *EU-Tidende*].
2. De tilsender Kommissionen disse love og bestemmelser med en sammenlignings-tabel, som viser sammenhængen mellem de pågældende love og bestemmelser og dette direktiv.
3. Lovene og bestemmelserne skal ved vedtagelsen indeholde en henvisning til dette direktiv eller skal ved offentliggørelsen ledsages af en sådan henvisning. De nærmere regler for henvisningen fastsættes af medlemsstaterne.

Artikel 16

Ikrafttrædelse

Dette direktiv træder i kraft på tyvendedagen efter offentliggørelsen i *Den Europæiske Unions Tidende*.

Artikel 17
Adressater

Dette direktiv er rettet til medlemsstaterne i overensstemmelse med traktaterne.

Udfærdiget i Bruxelles, den

På Europa-Parlamentets vegne
Formand

På Rådets vegne
Formand